

Volhynia.

1916 nov. 20— 1917 szept. 1.

összeállította: Deveczka Ferenc tart. hadnagy.

Hosszú vasúti utazás után esős, hangulattalan novemberi napon érkezett meg az ezred a régi galíciai — orosz határon levő — Stojanow vasútállomásra. Parancs szerint azonnal szálláscsinálók mentek előre és éjjel már tipikus lengyel falvakban találtak pihenőt a honvédek. Hamarosan állásba (védővonalba) kerültek a zlj-ak, még pedig német csapatokkal összeköttetésben. Adamowka volt a neve a helységnek, amelynek környékén hólepte méteres sáncok mögött figyelte az oroszot a 4-es honvéd. Csendes téli napok következtek, újszerű volt minden, itt ásni lehetett a földben, itt nem köveken és hullarészeken jártunk, itt nem tűzött fejünkre a forró nap és nem kellett felfelé meredt szemmel figyelni, jön-e az akna. Kezdtünk berendezkedni, a nyugalmas frontszakasz bizalmat adott, a tétlenség nem a harcos módszere, munkához láttunk. Erősítettük a védővonalat, — kényelmesebbé tettük tartózkodási helyünket, a honvédek a földjükön érezték magukat; még nádfedeles házak is voltak, persze lakók nem igen, elhagyott gazdaságok és a hóban teledő, le nem aratott búzagalászok.

Ebben az időben halt meg I. Ferenc József, a dicső, nagytekintélyű, Európaszerte nagyrabecsült és népei által szeretett nagy uralkodó.

A puritán lelkű nagy uralkodó gondosan felügyelt a rendre, az igazságságra, a tiszta erkölcsökre a közélet terén, ő a béke királya volt, hódító szándék nem vezette cselekedeteiben, csak arra vigyázott, hogy ami megvolt, azt megtarthassa.

Népeihez a háború kitörésekor intézett kiáltványában azt mondja tiszteletet parancsoló őszinte szavaiban:

„Népeimhez! Leghőbb vágyam volt, hogy hátralékos éveimet, melyek isten különös kegyelméből még hátra vannak, népeim békés munkájának szenteljem és őket a háború nehéz áldozataitól és szenvedéseitől rregmentssem.

Az isteni gondviselés azonban másképp határozott. Egy gyűlölettel telt ellenfél magaviselete arra kényszerít, hogy Monarchiám becsületét megvédjem, hatalmát és tekintélyét megóvjam és birtokait biztosítsam és ennek érdekében hosszú évekim tartó béke után kardot ragadjak.”

A különféle népekbe évtizedeken keresztül beljük nevelt tisztesség és kötelességérzet az összetartozandóság érzése, a népek szívében mélyen bentgyökerező tisztelet ősz uralkodójuk iránt eredményezte azt, hogy népei lelkesedéssel és rajongással fogtak fegyvert a közös ellenség ellen.

Most, 1916 november havában ez a sorsüldözött, vallásos, puritán, igazságos nagy uralkodó lehunyta szemeit.

Mély megrendüléssel és gyásszal fogadták népei és hűséges hadseregei a szomorú hírt.

Halálával lezáródott egy népei szempontjából eredményes, boldog korszak, a tudomány, művészet, irodalom, az ipar és kereskedelem, a nagy alkotások és találmányok boldog időszaka, utána nemsokára az egész emberiségre, de főként ránk magyarokra, a sötét bizonytalanság és kétségbeesés korszaka következett. .

Falk Ferenc százados, az ezred hős zászlóaljparancsnoka tiszti küldöttséget vezetett a nagy király temetésére.

1916 dec. 2-án esküdött fel az ezred IV. Károly Ő Felségének.

Újév táján az ezredet kivonták az ú. n. adamowkai állásból és új beosztást kapott a 215. sz. megerősített német hadosztályban, amelynek parancsnoka Karl Gronau német tábornok volt. Zord téli napon óriási hóvihár után menetelt az ezred Coloniow nevű helyiségbe és onnan a Halbinsel-Jelizarow Demeter Höhe védőszakaszba. Ebben a védőszakaszban, a német parancsnokság alatt is méltó maradt ezredünk régi hagyományaihoz. A nagyvárad 4. honvéd gyalogezred minden egyes tagjának kötelességtudása, pontossága, ügyessége, kiváló szolgálata és mintaszerű állásépítése által kivívta magának a tiszteletet parancsoló tekintélyt. A honvédzászlóaljok közé ékelt német századokat, amelyeknek ott létezése bizalmatlanság jele volt, az ezredparancsnok erélyes felszólalása következtében kivonták. Csere vezénylések kezdődtek azért, hogy a csapatok és tisztek megismerjék egymást, mi magyarok a németeket és ők viszont minket. Egy szívélyes, a fegyverbarátságot kimélyítő kapcsolat keletkezett ezáltal, a csapatok és tisztek megismerték és megtanulták megbecsülni egymást.

Ezen a harctéren a háború állásharc jellegű volt, kevés eseménnyel. Néha volt egy kis ágyútűz mindkét részről kölcsönösen, az éjszakák megjárórözegekkel teltek el. Az orosz forradalom kitörésekor pedig már barátkozás is volt a szemben levő orosz csapatokkal, akik nem titkolták ama véleményüket, hogy szeretnék, ha már béke lenne és haza mehetnének. A német csapat tiszték közül, akik ezredünkhöz be voltak osztva, megemléjtük gróf Dohna zu Lank, Landgraf és Virch őrnagyokat. Az ezredparancsnokság az ú. n. „Gronau Waldlagerben” volt helyezve barakszerűen épített házban. Ebben az időben egy kiképző különítménye az ezrednek Czegowo-ban táborozott, ide érkeztek a menetszázadok és kapták meg a tulajdonképpeni harcászati kiképzést. Itt képeztük ki a rohamcsapatok leendő tagjait, akik éles kézigránátokkal végezték gyakorlataikat. A kiképzőcsoport parancsnoka Szakáts főhadnagy volt, régi harcos, hős tisztje ezredünknek, akinek személye garantálta a tökéletes harcszerű kiképzést. Szakáts Árpád főhadnagy később visszakerült századához és utódja Pohly Elemér főhadnagy lett, aki mindenben folytatta elődje kiváló munkáját.

A nagyvárad 4-ik honvéd gyalogezred hadtestparancsnoka Falkenhayn tábornok volt, aki egyízben meg is szemlélte az ezredet állásaiban, a hadsereg csoport parancsnoka pedig Linsingen tábornok. Ezredünk nemcsak katonailag vívta ki a németek nagyrabecsülését, hanem célszerű, hasznos, a

legénység szociális és egészségügyi jólétét előmozdító intézményei által. Ekkor létesült az erdőtáborban a Zita-kápolna, az Ottó trónörökös nevét viselő katonaoththon. A katonaoththonban a legénység vásárolhatott magának szükségleti cikkeket, szórakozhatott, mert összejöveteleket, hangversenyeket rendeztünk benne és itt tartotta nagysikerű előadásait az ezred híres frontszínháza. Frontszínházunk társulata szerepelt Nagyváradon is.

Zita királyné névnapjára a 4-es honvédezred minden tisztje és honvédje akár állásban, akár tartalékban volt, egy fű- vagy virágszálát szedett. Ezeket a harctéri fű- és virágszálakat az ezredparancsnokságon összegyűjtöttük és egy nagy „Z” betűvé alakítva, Szakáts Árpád főhadnagy által vezetett küldöttség Bécsbe vitte és ott a királynénak átadta. Sajnos, a meleg szavakban tartott sürgönye, amelyben gróf Eszterházy főudvarmester a királyné köszönetét tolmácsolta, elveszett.

Nagyvárad városa egy „Isonzó öre” szobrot állított fel a Szent László téren. Ezen szobor leleplezésére az ezredparancsnok úr vezetése alatt egy küldöttség indult Nagyváradra. E küldöttségben volt a rohamsisakos altiszti szakasz a legszebben dekorált altisztekből összeállítva. A szobor leleplezése igen magasztos, szép ünnepség volt, ott volt Nagyvárad egész közönsége, a polgármesterrel és Bihar vármegye főispánjával az élén, küldöttségek és a német császár képviselőjében von Passaven gárdakapitány.

A volhyniai állásokban nagyszerűen érezték magukat a honvédek. A föld, az erdő, a rétek a hazaiakhoz hasonlóak voltak. Itt is nádfedeles kis falvak voltak, itt is úgy dalolt a madár, mint odahaza... Ez a nyugodt békeség valahogy gyanús volt a kemény harcok szellemében élő ezred tagjainak. Furcsának találták ezt, mert az olasz harctérről új meg új támadásokról írtak a lapok és jött a hír. A honvédeket balsejtelmek kerülgették, a távolban felrémlt a kafszti pokol képe. A sejtelmek nem csaltak, huszonnégy órán belül, gyorsított menetidővel robogtak le a honvédeket szállító vonatok a Mte. Gabriele felé... Magyar földön meg sem álltunk, olyan sürgős volt. Pár nap múlva pedig Volhynia-i szereplésünk kirándulásnak tűnt fel és csak szép emlékeiben élt velünk.

N É V J E G Y Z É K :

A m. kir. nagyváradi 4. honvédgyalozezred I. zászlóaljja
1917. évi szeptember hó 18-án.

Zászlóaljtzrs:

Seregély Dezső alezredes, zászlóaljparancsnok;
Mitzky Ottó hadnagy, zászlóalj-segédtsitz;
Dr. Goldsmann Géza s.-orvos, zászlóalj orvosfőnök;
Bende Oszkár zászlós, gáztiszt;
Andrej György zászlós, rohamtsitz;
Takács Imre eü. hadapród jelölt;
Sziráczy János őrmester, telefonjárőrparnok;
Tóth Samu József eü. őrmester, gyógyszerolga;
Nagy József őrmester, zászlóaljkürtös.

1. század:

Hugyecz	Pál	hadnagy,	parancsnok
Süli	Sándor		hadnagy.
Bologa	Gyula		zászlós.
Nyágró	János		zászlós.
Kóta	Ferenc		hadapródjelölt.
Pántos	Adorján	eéőj.,	őrmester.
Gémes György őrmester, szlg. vezető.			

2. század:

Szakáts Árpád főhadnagy, parnok.
Rippényi Nándor hadnagy.
Hegyri Ernő zászlós.
Rosenfeld Jakab zászlós
Krieger Rezső zászlós.
Bóra Jenő törzsőrmester.
Stark Antal őrmester, szlg. vezető.

3. század:

Pollák József főhadnagy, parnok.
Lustig Pál hadnagy.
Kenéz Sándor zászlós.
Kovács Sándor zászlós.
Balogh Imre őrmester.
Borza István őrmester, szlg. vezető.

4. század:

Dunst András fhdgy., parnok.
Csáky István hadnagy.
Tóth Lajos zászlós.
Pólya Ferenc zászlós.
Luslyi Pál zászlós.
Sántha Ferenc őrmester, szlg. vezető.
Dankó Lajos őrmester.

Gp. század:

Tóth István főhadnagy, parnok.
Pénzes István hadnagy.
Mucsi László hadnagy.
Francz Andor hadnagy.
Kovács István törzsőrmester.
Domokos Lajos őrmester.
Csuvár Mihály c. őrmester.
Száva László őrmester, szlg. vezető.

Gyal. ágyús szakasz:

Hölzer Mór hadnagy, parancsnok.
Dán György zászlós.
Gasparik Ferenc őrmester.

Naplókirovonot a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred harcairól a Monte San Gabrielen.

1917 *szept. 12-én* reggel a cs. és kir. 14. ezred néhány kavernát visszafoglal az ellenségtől, azonban az 552 és 526 közötti rész az ellenségé. Az ellenséges tüzérségi tűz reggel 7-től 12-ig a Gábrielét és Veliki Hribet heves tüzrel árasztja el; az egész hegy füst és porban van.

Az első honvéd ezred résztvesz e vállalkozásban. Az elfogott olasz tisztek azt mondják, hogy a Salcanoi hídnál egy dandár és két alpini zászlóalj táborozik; ezek még ma támadni fognak.

A gabrieléi szakaszban a 48., 247., 281., 282., 287., 288. sz. olasz ezredek állanak.

Délután 4 órakor sikerült az ellenségnek a Stützpunkt Nordot visszafoglalni.

Szept. 13. Bóra és esőben érkezik a 4. honv. ezred parnoksága Erjavcira, hol éjjelezik.

Szept. 14-én Kratochvil ezredes átveszi az állás-dandárparnokságot, a 17. honvédezred felváltja a cs. és kir. 14. ezredet.

Szept. 15. Ellenséges erős akna és tüzérségi tűz.

Szept. 16. Erős nagykaliberű ellenséges tüzérségi tűz a dandárparnokságra. 1 sappeur halott, 8 sebesült. 3. honvédezerd Pri Preci.

Szept. 17-én bomba és tüzérségi tűz.

Szept. 18-án Seregély alezredes átveszi az I. zlj-at.

Szept. 19. A 4. honvédgyalozezred Cerniza-ra megy. Ellenséges zárótűz az első vonalra. Ellenséges támadás az V. alszakasz ellen.

Szept. 20. A 4. honvédgyalozezred a szabadban éjjelezik.

Szeptember 21 -én 12 óra 45 perckor az 552 -Ç- elleni ellenséges gyülekezést a Kroff tüzércsoport széjjel ugrasztja. Délután támadás a „Geschütz-kaverna” ellen. Kézitusában visszaverjük.

Szept. 22-én támadás az 526 -c- ellen, visszaverjük.

Szept. 23-án. Harc a Geschütz-kavernánál. Élénk ellenséges tüzérségi tűz. 2 halott, 32 sebesült, 5 beteg.

Szept. 24-én erős ellenséges tüzérségi tűz. Délután 4 órától késő estig 15—28 cm kaliberű nehéz tüzérségi tűz Gabriele nyugati lejtője, ezredparnokság és Daniele hegy ellen. 4 halott, 27 sebesült, 6 beteg.

Szept. 25. Olasz járőrvállalkozást visszaverünk. 10 percenként a telefon elszakad, 4. telefonosztály mesésen dolgozik, rögtön helyreállítja.

Vállalkozás a Stützpunkt Nord ellen, itt táboriörsöt állítunk fel.

Délután 8 óra 45 perckor olasz támadás újra elfoglalja a St. Nordot.

Délután 9 óra 45 perckor visszafoglaljuk és védelemre berendezzük. Erős Antal zászlós súlyosan megsebesült. Táviratilag kapta az I. 0. vitézségi érmet.

Fenti vállalkozást Szüts szds. vezette.

A vállalkozást Ivatson th. és Takács hdgy. felderítése előzte meg. Forgách hdgy. utászai 500 homokzsákot készítettek elő.

A 81. dandárparnokság Res. No. 1166. alatt a következő elismerést küldötte a 4. honvédgyalozezred parnokságának:

„A Mte. San Gabriele 468◊magaslatának visszafoglalásában tanúsított vitéz és eredményteljes magatartásukért a résztvevő tisztek és legénységnek örömteljes üdvözetemet küldöm.”

8 halott, 27 sebesült, 15 beteg.

Szept. 26. Éjjel kézigránátharcok. Nehéz tüzérség, géppuska. Veszteség 5 halott, 24 sebesült, 8 beteg.

Szept. 27. Erős bomba és tüzérségi tűz, gázgránátok. D. e. 11 órakor nehéz tüzérségi dobpergőtűz. 5 halott, 17 sebesült, 8 beteg.

A 81. ddr. mélységi védőrendszert rendel el.

Szept. 28. A 4. honvédgyalozezredet a 17. ezred váltja fel. Heves akna és tüzérségi tűz.

A hadosztályparancsnok teljes elismerését fejezi ki a 4. honv. gy. ezrednek világos, a valóságnak teljesen megfelelő jelentései és működése felett.

Az ezred 11 olasz géppuskát szállított be. 3 halott, 8 sebesült, 6 beteg.

Gabriele északi részén a 3. honv. gy. ezrednél támadott az olasz. Visszaverték. Délelőtt újabb támadás, kézigránátharc. Az olasz elfoglalja a kavernákat 526-tól északra. Ellentámadás.

Szept. 29. Súlyos harcok a Geschütz-kavernánál. Mte. San Gabriele északi részén. 22 olasz fogoly.

Szept. 30. Támadás a Geschütz-kavernára.

Okt. 1. Támadás a Geschütz-kaverna ellen, egész nap, amely délután 5 órakor válik különösen erőssé.

Okt. 2-án Szüts szds. egy igen sikeres vállalkozást hajtott végre. Reggel 4 óra 30 perckor kezdődött meg a saját romboló tűz, 4 óra 45 perckor a gyalogsági támadás. 5 óra 07 perckor Stützpunkt Nord és a 468◊birto-kunkba jutott. Gyönyörű lendületes támadás volt.

Az olaszok között a vállalkozás nagy pánikot keltett. 6 tisztet, 2 orvost, 500 olaszt fogtunk és 6 géppuskát vettünk el. Úgy a dandár, valamint a honvédség melegen gratuláltak. Az olaszok azonban 2 ezreddel ellentámadást hajtottak végre. Az ezred egyik legkiválóbb tagja: Petheó Ernő hadnagy, a 6. század parnoka elesett. Takács Imre hadnagy, Dankó Béla zls. és Ivatson Ferenc tiszthelyettes súlyosan megsebesültek. Kézigránátot, töltényt és tartalékot a zárótűz miatt előrevinni nem lehetett és így délután 2 órakor az elfoglalt állást megint visszavette az ellenség.

A tiszteken kívül 13 halott, 149 sebesült, 89 eltűnt, ez utóbbiak legnagyobb része a gránát pergőtűzben elesett. 2 géppuskát a gránát tönkre lőtt.

E napon Kratochvil ezredes reggel 6 óra 30 perctől kezdve a 30.5 mozsarat lőtte be az 552 magaslatra.

Okt. 3. A felváltás alatt támadás az állás déli szárnyára. Támadás a Geschütz-kaverna ellen, amelyet visszavertünk.

Okt. 4. D. e. 5 óra 45 perckor erős gyalogsági támadás a Falk zlj. ellen, melyet fényesen visszavertek. 20 súlyos és 48 könnyű sebesült, 44 beteg.

Okt. 5. Erős támadás a Falk zlj. ellen; fényesen visszaverték. 2 halott 9 súlyos és 27 könnyű sebesült.

Okt. 6. Katonáink az eső és bórától sokat szenvednek. Sokat szenvednek a hatalmas, szakadatlan, nehéz bomba és tüzérségi tűz által. Mindenki hüen teljesíti kötelességét.

A Fáik zlj. balszárnyán Jónás hadnagy kézigránáttal zavarja a Stützpunkt Nordon dolgozó olaszokat.

Erős támadások a Geschütz-kaverna ellen; az olasz foglyok bemondása szerint a 95., 96., 56. és 57. ezredek támadtak; minden támadás fényesen visszaveretett.

Okt. 7. Támadás a Geschütz-kaverna ellen. Négyeseknél 3 halott, 9 sebesült, 27 beteg.

Okt. 8. Délelőtt erős támadás a 4/III. zlj. ellen. Kézigránát, tüzérség, géppuska, puska. D. e. 11 óra 40 perckor visszaverve. 9 halottunk van. Erős ellenséges tüzérségi tűz állásunkra és útjainkra. Nehéz tüzérségi tűz a vonatra, itt telitalálat. D. u. 2 órakor herceg Schönburg-Hartenstein lov. táb. hadtestparnok üdvözölte a 4-es honvédezredet, melyről oly sok szépet és dicsőséget halott. Ismeri az ezredet még a Mte. San. Micheléről. Dícsérőleg kiemelte az ezrednek a Mte. San Gábrielén már az elmúlt rövid idő alatt is tanúsított vitéz magatartását és üdvözölte az éppen jelenlévő Szüts szdst.

Támadás a Geschütz-kavernára.

Okt. 9. Olasz akna és tüzérségi tűz. Heves támadás a Falk szds. 11. és 12. százada ellen. Délután 1 óra 30 perckor visszaverve. A III. zlj-ra nehéz aknatűz. A többire erős tüzérségi tűz, mely az egész 4. honvéd vonalra kiterjed.

Ő Felségétől a Mte. San Gábrielét védő csapatoknak s így a 4. honvédezrednek a következő távirat érkezett:

„,299. sz. 1917 X. 9. délután 3 óra.

Péter (a 4. honvédezred fedőneve)

„ő Felsége újólág legkegyelmesebben emlékezett meg a példaszerű vitézség és önfeláldozásról, amellyel a Mte. San Gabriele-i védők hetek óta az olasz megrohmozásoknak helytállanak és meghagyta, hogy az összes csapatoknak és vezetőknek, akik e dicsőséges védekezésben résztvettek, legfelsőbb megelégedése és elismerése tudomásul adassék.

Ez az összes csapatoknak kihirdetendő. No. 1630.”

Veszteség: 6 halott, 11 sebesült, 14 beteg.

Okt. 10. Erős tüzérségi- és aknavető tűz. A legénység erőállapota a naponta megújuló ellenséges támadásokra és harcokra csökkent. 2 halott, 7 sebesült. Harc a Geschütz-kaverna mellett.

Okt. 11. Nehéz tüzérségi- és aknatűz. Támadás a Geschütz-kaverna ellen. Veszteség: 11 halott, 8 sebesült, 31 beteg.

Okt. 12. Tüzérségi tűz. Eső. Az ezred 9 napja van az állásban. 2 halott, 8 sebesült, 21 beteg.

Okt. 13. A 17. honv. ezred felváltja a 4-eseket. Szakadó eső és szél. 7 halott 23 sebesült, 42 beteg.

Okt. 14. Szakadó esőben h. o. tartalék Pripeciben. Legénység sokat szenved.

Okt. 15. Semmi különös.

Okt. 16. Esős, ködös idő, erős bóra. Támadások a Geschütz-kaverna ellen.

Okt. 17. Támadások a Geschütz-kaverna ellen.

Okt. 18. Kis támadás a Geschütz-kaverna ellen.

Okt. 19. Zuhogó eső. Geschütz-kavernánál kézigránátharc. Előkészületek egy vállalkozásra.

Okt. 20. Szakadó eső. Az ezred Kusmanira indul.

Okt. 21. Eső.

Okt. 22. Előkészületek egy nagyobb vállalkozásra,

Okt. 23. Az egész ezred Pri Peciben.

Okt. 24. A 4-ik honvédezred vállalkozást hajt végre Kratochvil ezredes vezetése alatt. 1 olasz tisztjelöltet és 33 olaszt hoztak be, ezek azt mondották, hogy napok óta tájékozódva voltak a támadásról. Bersaglieri csapatokat is hoztak ide.

A foglyok a 1., 8., 11. és 2. ezredekéből valók voltak. Az ellenség az egész Gábrielét tüzérséggel lövi.

Az olaszok erős ellentámadást hajtanak végre. Igen heves tüzérségi-, géppuska- és kézigránátharc. A 4. ezred elfoglalta a Stützpunkt Nordot és a 468-as magaslatot.

E gyönyörű támadásban résztvettek Faludy fhdgy., Schwartz fhdgy., Haintz hdgy., Rosenfeld hdgy., Kenéz zls., Lócsi zls., Gémes zls., Bodor tiszt-helyettes.

Neuhauser hdgy szép támadást intézett a 646 A-ról kiindulva az 552 felé. 8 foglyot ejtett.

Megsebesültek Faludy fhdgy., Gyurikovits hdgy. századparancsnokok, Kováts zls., Farkas hadapródjelölt.

12 óra 15 perckor Holecska zls. az elfoglalt ellenséges balszárnyat is megerősíti.

Délben 12 óra 10 perckor érkezik Lukachich tábornok következő távirata: „Szüts szds-nak, valamint csoportja összes tisztjeinek és legénységnek a hősiességével kivívott szép sikerért, az elfoglalt ellenséges állásoknak a túlnyomó erővel intézett ellentámadások dacára sikeres megtartásáért dicséretemet és köszönetemet fejezem ki és egyúttal azon meggyőződésnek adok kifejezést, hogy az ellenségnek az elvesztett állások visszavételére irányuló minden törekvése megfog törni a hős honvédek győzelmi akaratán.”

Délután 3 óra 40 perckor a köd leple alatt erős ellenséges támadások. Csapataink kimerülten a végsőkig harcolnak. Délután 4 órakor sikerült az

ellenségnek a Stützpunkt Norclot újra elfoglalni, csak egy 150—200 m hosszú ellenséges állást tudtunk megtartani.

Veszteségünk 23 halott, 8 tisztsébesült, 162 könnyű sebesült legénység, 130 súlyos, eltűnt (valószínűleg elesett) 80 legénység.

2 olasz tisztet és 138 olaszt ejtettünk foglyul.

Okt. 2J/,-én délelőtt 11 óra 30 perckor jött a telefon jelentés, hogy a Tolmein Karfreiti nagy offenzívánk fényesen indult, 60 ágyút zsákmányoltunk, 10.000 olaszt foglyul ejtettünk. Az áttörés fényesen sikerült, megszámlálhatatlan hadianyag. A Krnen 2 hadosztályt és Auzzánál 1 dandárt foglyul ejtettünk. Olasz tüzéség fejvesztve menekül. Teljes a felfordulás.

Okt. 25. Éjjel 12 órakor ellenséges támadás előjelei, de nem következett be. Reggel 6 óra 45 perckor ellenséges erők gyülekeznek 552 irányában, azonban megsemmisítő tüzéségi tűzünkkel és géppuskáinkkal a kezdődő támadást még idejében, csirájában elfojtottuk.

Egész nap heves tüzéségi és bombavető tűz — súlyos veszteséget okozott a zuhogó esőben amúgy is sokat szenvedő ezredünknek. A viszonyok még súlyosabbá váltak, mert a nagy ágyútűz miatt, azután az eltolódások miatt az étkezés nem érkezett be. Eközben, míg az ezred súlyos harcokat vív a Mte. San Gábrielén s igyekszik nagy áldozatok árán vállalatokkal és támadásokkal az erős olasz erőket magára vonni és lekötni, — ami fényesen sikerült is — örömteljes hírek érkeznek óriási sikereinkről.

Az ezrednek előnyomulás esetére Salcano déli temploma az irány. Amíg az ezred az előnyomulása felkészül, újabb vállalkozást rendel el a h. o. a Stützpunkt Nord ellen.

A mai nap veszteségei 6 halott, 18 sebesült, 6 beteg.

Okt. 26. Kratochvil ezredes, mint a 39. ddr. parnoka, Jónás hdgy. parii oksága alatt egy hírszerző különítményt (telefon, géppuska, utászokkal) előre küld az Isonzóig, a hidak biztosítása, az Isonzón való átkelés és a Mte. Sabotino megszállása céljából. Azonban az ellenség még tartja állásait és makacsul védekezik; hatalmas ellenséges ágyú- és bombavetőtűz. Nehezen akar megválni két és félév alatt oly sok vér árán kivívott szerzeményeitől.

Oki. 27. Erős olasz tüzéségi tűz. Ellenség még tartja magát. A 4. honv. gy. ezred osztagai saját iniciatívájukból és minden parancs nélkül megrohanták a St. Nordot és a 468-at és az ellenállás leküzdése után betörték és több mint 130 főnyi olasz és 1 tisztet foglyul ejtettek. (7., 8. és 58. ezredbelieket.) 7 óra 05 perckor Jónás hdgy. különítménye és Schwartz fhdgy. százada erős ellenséges tűzben az elfoglalt álláson túl is előretörték, úgyhogy már d. e. 7 óra 58 perckor Jónás hadnagy hírszerzőkülönítményének sikerült jobbszárnyával az Isonzó innenső partját elérni.

Ellenséges tüzéség igen hevesen lőtte könnyű és nehéz gránátokkal úgy az előretolt különítményt, mint a St. Nordot, 468-at, valamint nehéz bombavetőkkal a hátsó terepet.

Az olaszok makacsul védekeznek. Az 58. hadosztály jobbszárnyán levő homokzsákvárból oldalazó tüzet kap a 4. honv. ezred. A 4-ik és 1-ső ezred

előnyomulása által a 17. honv. ezred visszamaradt és a Gábrielét tartotta megszállva.

A 4. ezred egy vállalkozást készít elő a homokzsákvár ellen. A harc az olaszokkal növekvő erővel tart. Az ellenséges tüzérség mintha csak raktáron levő tüzérségi lőszerét és bombáit akarná ellenünk kilőni, valóságos pergőtűszerű ágyútűz alá veszi állásainkat. Veszteségeink nagyok: 50%. A Szakács század míg Bonetiből az állásba jött, 12%-ot veszített.

Jónás hdgy. és Schwartz főhdgy. osztagai állandóan tűzharcban és kézi-gránátharcban állanak az ellenséggel. Jónás hdgy. 26 foglyot ejt.

Az ellenség gyújtó gránátok özönét zúdítja a Mt. San Gábrielére, melyek fényénél nehéz gránátokkal és bombákkal lövi állandóan állásainkat.

Az egész Karszton égig érő lángnyelvek nyúlnak fel, melyeket menydörgésszerű detonációk követnek. Monte San Michèle, Podgora, Sabotino lángban állanak, az olaszok mindenhol robbantják készleteiket, a hidakat.

A mai nap vesztesége hozzávetőlegesen 60—70 halott, 150—180 sebesült. A Monte Santot saját 43. Schützen Divízió foglalta el. Az 1. honv. e. a 3. által lesz felváltva.

Október 28. A nagy tüzérségi tűz d. e. 3 órakor lanyhult, kevéssel reá teljesen megszűnt. Zuhogó esőben, bórában, nagy lendülettel d. u. 6 órakor támadt a 4. honvédezred. Irány Kuszko csoport: homokzsákvár. Pollák főhdgy. csoportja jobb szárnyával az Isonzó, balszárnyával: Salcano. Az ellenség futva menekült.

Dél előtt 7 órakor Schwartz főhadnagy, Prigona és Jónás hadnagyok bevonultak Salcanoba, amely ellenséges ágyú- és géppuska tűzben állott. Hugyecz hadgy. parancsnoksága alatt egy különítmény indult el Sabotinóra. Az ezredutasok géppuska tűzben hozzáláttak a hídveréshez. Az Isonzó az esőzések miatt hatalmasan megáradt.

Október 29. A nagyváradi 4. ezred harcainak egyik ismét dicsőséges fejezete a fent vázolt támadásokkal befejezést nyert.

A Mt. San Gabriele védelme a 4. honvéd gyalogezred legkimagaslóbb haditettei közé tartozik.

Nemcsak az elkövetkezett nagy offenzívánál szerepelt mint forgópont a Monte San Gábrielén, hanem az ezred vállalataival, makacs ellenállásával, kitartásával, hatalmas olasz erőket vont magára s az ellenséget a folytonos harcokban annyira megtörte, megpuhította és legyengítette, hogy az elértkezett nagy offenzívánál az ellenség erkölcsi alapját azonnal elvesztette s így a 4. honvédgyalogezred az általános eredményhez nagyban hozzájárult.

Ő cs. és kir. felsége szeretett Károly királyunk ma Görzben megszólította az ott időző Kratochvil ezredet s az ezrednek a Mt. San Gabrielen tanúsított kiváló magatartásáról elismerőleg és dicsérőleg nyilatkozott.

A 4. hadtest parságtól herceg Schönburg-Hartenstein a nemrég visszavonult osztrák hadügyminisztertől a 20. hadosztályhoz a következő távirat érkezett:

„Annak a nagy győzelemnek előfeltételeit, melynek a Haza dicsőségére való kiküzdésében boldogok lehettünk közreműködni, a Mt. San Gabriele kitűnő védelme teremtette meg. Éppen ezért a m. k. 20. honvéd gyaloghadosztálynak, mely fényes történelmi hírnevét a legnehezebb viszonyok között, ezen oly sok hős vérével megszentelt hegyen ismét gyarapította, a legfelsőbb szolgálat nevében legmelegebb köszönetemet és elismerésemet fejezem ki.”

Október 30. Salcano. Hügyecz hdgy. különítménye megszállja a Mt. Sabotinót, utászaink átkelnek az Isonzón, 4 nehéz olasz ágyút fedeznek fel és gazdag zsákmánnyal (olasz felszerelési tárgyakkal) térnek vissza.

Október 31. Salcano. A bukovicai, Valloné-völgyi, rupai, zubiai, cotici 4-es temetők rendbehozatalára egy utász különítményt küldtünk ki.

Amikor az ezred okt. 28-án Salcanot elfoglalta, akkor nagy veszedelemnek volt kitéve. Óriási lőszer mennyiség volt Salcanoban felraktározva. A salcanoi temető mellett egy kis domb nehéz 28-as olasz lövedék felrobbantására előkészítve; a robbantó zsinór oly hosszú volt, hogy a temető falkerítését kétszer átfogta. Utóbbinak célja az volt, hogy azoknak, akik felrobbantják, még idejük legyen a menekülésre. úgy látszik azonban, hogy a felrobbantásra gyors előnyomulásunk folytán már nem kerülhetett rá a sor. Rengeteg szárnyas bomba volt felraktározva, amellet valami tüzet is találtunk. Ha az ezred elővigyázatlan, akkor ott Salcanoban elpusztul, így azonban sikerült e robbantási előkészületeket ártalmatlanná tenni.

November első napjaiban történt az átvonulás az Isonzón; zeneszóval indultunk nyugat felé. Az első napok menetei után egyik éjjel 2 óraker egy iszonyatos robbanás reszkettette meg a földet. Az egyik olasz községben visszamaradt olaszok fölrobbantották az erre a célra felhalmozott nehéz tüzéregi lőszerhalmazt, még másnap is robbantak és repültek a levegőbe ezek a nehéz lövedékek. Csapatainknak sok vesztesége volt. A 4. ezrednek azonban alig volt, mert Kratochvil ezredes az ezreddel a még mindig veszélyes szerencsétlen helyet megkerülte. Kratochvil ezredes a Monte San Gábrieléi dicsőséges harcok után ismét átvette az ezredparancsnokságot, mivel a honvédelmi miniszter a 89. ddr. parancsnokságot mással töltötte be.

1917. november első felében a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred folytatta előnyomulását a Tagliamento felé, Udínétól délre a Codroipoi Tagliamento-híd felé. Felejthetetlen látvány tárult elibénk, amennyiben az olasz a Karfreiti—Tolmeini általunk és szövetségeseink által végrehajtott fényes és páratlan áttörés után, futva menekült és összes felszerelését és számtalan hadianyagát, vonatát visszahagyta. Menekülésének fővonalai a Codroipo-híd felé vezettek, ahol torlódás keletkezett. A sok ezer meg ezer kocsi, nehéz ágyú, az agyonlőtt lőtömegek, vonat, hadianyag, élelem, puska, poggyász, ládák, felszerelési cikkek, kórház felszerelések, lőszer, stb. közben olasz katonák holttesteit eltorlaszolták és ellepték a műúttól jobbra és balra lévő terepet, úgy hogy csak nagy nehezen lehetett előre haladni. Mér-földnyire voltak az utak és azok környéke ilyen holmival eltorlaszolva és minél jobban közeledtünk a Tagliamentohoz, annál szörnyűbb lett a lát-

vány. A felrobbant és csak ideiglenesen helyreállított Codroipo-hídon átvonulva, Bania községben és környékén lettünk elszállásolva.

Bania községben és környékén maradtunk az új évig, újév napján jött a parancs, hogy a h. o., illetve ezred elindul Vittorioba, ottan némi téli felszerelést kap és azonnal folytatja menetét Belluno felé. Míg Baniában a pálmák és délszaki növények között havat nem láttunk, addig Vittoriotól északra hidegbe és hóba kerültünk és a menetelés elég fáradtságossá vált.